

Х. Е. Р. А.

асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

СТРАТЕШКА РАМКА 2014 - 2017

Х.Е.Р.А. - Асоцијација за здравствена едукација и истражување

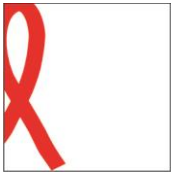
Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

СОДРЖИНА

Обраќање на Извршниот Комитет.....	
Х.Е.Р.А. 2009 - 2013 Досегашни постигнувања.....	
Членство и мрежи.....	
Состојбите со сексуалното и репродуктивното здравје и сексуалните права во Македонија	
Визија.....	
Мисија.....	
Вредности.....	
Стратешка Област Застапување.....	
Стратешка Област Образование и Услуги.....	
Стратешка Област Развој и Истражување.....	
Стратешка Област Прибирање на средства.....	

X. E. P. A.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Обраќање на Извршниот Комитет

Стратешка рамка за 2014-2017 година на X.E.P.A - Асоцијација за здравствена едукација и истражување претставува директно, детално и сеопфатно продолжение на утврдените насоки од предходната Стратешката рамка за 2009- 2013 година. Оваа стратешка рамка има цел е да ги определи стратешките приоритети и потреби, клучните цели и активности на X.E.P.A, како и најсоодветните и најефикасни начини за остварување на целите на оваа стратешка рамка.

X.E.P.A се залага за унапредување на човековите права на сите луѓе во областа на сексуалното и репродуктивно здравје, засновани на принципите на социјална правда и родова еднаквост притоа користејќи стратегии на застапување, обезбедување на образование и услуги и континуиран и системски развој и истражување.

Целите на оваа стратешка рамка се базираат на општите цели на организацијата. Тие ги дефинираат приоритетите и потребите на оваа стратешка рамка, како и насоките на дејствување при реализирањето на предвидените активностите на организацијата. Имајќи ги предвид основните начела и принципи, водечки за членовите и вработените во организацијата, стратегијата за следните три години ги таргетира клучните и важни предизвици кои директно го засега остварувањето на човековите права, со посебен акцент на сексуални и репродуктивни права и пристапот до нив.

Стратешката рамка делува од повеќе аспекти кон остварувањето на правата на граѓаните за пристап до информации и сервиси за сексуалното и репродуктивно здравје и права, почнувајќи од застапувањето, образованието и услугите, развојот и истражувањата, а истите компоненти се однесуваат за потребите на самата организација и надвор од неа.

Предвидените цели и активности се инструмент кој ќе ја зацврсти улогата и професионализмот на X.E.P.A за заложбите во креирање на политики за сексуално и репродуктивно здравје и права, добивање на соодветни образовни информации, како и здравствени и социјални услуги поткрепени со најнови социјални и медицински истражување од областа на сексуалното и репродуктивното здравје, ХИВ/СИДА, СПИ, абортус, семејно насилство, родов идентитет итн.

X.E.P.A и во следните три години ќе работи на прибирање на средства од меѓународни и домашни фондови наменети за успешна реализација на предвидените стратешки области и цели.

Процес за подготовка на стратешката рамка

Стратешката рамка за 2014-2017 на X.E.P.A е изработена врз принципите на партиципативно планирање, еднаквост за сите членови и вработени во организацијата и почитување на човековите права и слободи, вклучително сексуалните и репродуктивни права и слободи. Истовремено, партиципативниот пристап на стратегиско планирање е зајакнат со визионерскиот и

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera.org.mk
web hera.org.mk

со аналитичкиот пристап на членовите и вработените во организацијата. Следењето на наведените принципи овозможува одржлив развој на организацијата, почитување на различностите и надминување на социјалното исклучување и дискриминацијата.

Процесот на партиципативно планирање се одвиваше во рамки на дводневна работилница, на која најпрво беше презентирана нацрт стратешката рамка, а со цел членовите на работната група да можат максимално да придонесат во изработката на истата. За време на работилницата се користеа методи на синдикална работа, работа во парови и групи, јавна дискусија, презентација и матрица на приоритети.

Структурата на стратешката рамка е заснована на три нивоа:

- ❖ **Ниво 1** - дефинирање на приоритетните области за интервенција во стратешката рамка кои претставуваат општи цели;
- ❖ **Ниво 2** - дефинирање на стратешките цели врз основа на дефинираните приоритетни области. Стратешките цели ќе претставуваат конкретни цели утврдени во секоја од приоритетните области;
- ❖ **Ниво 3** - дефинирање на клучни активности кои треба да бидат преземени за остварување на секоја од утврдените стратешки цели.

Причините за вака утврдената структура и дефинирање на стратешката рамка се следниве:

- ❖ Овозможување слобода на избор на средствата и активностите кои членовите и вработените на Х.Е.Р.А ќе ги преземат заради остварување на стратешките цели;
- ❖ Усогласување на активностите со расположивите можности и финансиски ресурси за спроведување на активностите;
- ❖ Динамика на процесите кои влијаат на развојот на Х.Е.Р.А, а кои би можеле да доведат до неусогласеност на стратешката рамка со надворешната средина.

Инаку, стратешкото планирање како процес има два сегмента. Првиот се однесува на спознавањето на она што го сакаме, а вториот се однесува на патот до остварување на планираното. Овој процес во себе вклучува јасни одлуки за насоките по кои ќе се движиме за да ги спроведеме донесените одлуки. Токму затоа, оваа стратешка рамка ќе има за цел среднорочно да ги даде генералните насоки по кои Х.Е.Р.А треба да се движи кон остварување на своите стратешки цели. Стратешката рамка го опфаќа периодот од наредните четири години (2014-2017) и нуди решенија за решавање и за надминување на најактуелните проблеми од областа на сексуалното и репродуктивното здравје, ХИВ/СИДА, СПИ, абортус, семејно насилство, родов идентитет итн.

Од членовите на Управниот одбор

X. E. P. A.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Х.Е.Р.А. 2009 - 2013 Досегашни постигнувања

2009

- Х.Е.Р.А. станува полноправна членка на Меѓународната федерација за планирање родителство
- 30 млади од повеќе од 20 НВО, политички партии и претставници на медиумите ја донесоа Декларацијата „Вклучи се - сексуални права за сите“, со која се повикува Владата да ги почитува своите заложби кои произлегуваат од Меѓународните договори и националните политики за препознавање на сексуалните и репродуктивните права и потреби на младите
- Организирана е првата а јавна расправа за СРЗ и младите заедно со Парламентарната комисија за еднакви можности за жените и мажите на која се заклучува дека е потребно воведување на сексуално образование и подобрување на пристапот до младински сервиси.
- Х.Е.Р.А. го предводи носењето на Декларацијата за правото за абортус како основно репродуктивно право, заедно со 41 организација со која се демонстрира силна граѓанска поддршка за заштита на правото на жената самостојно да одлучува за нејзиниот живот, здравје и физички интегритет како резултат на зачетоците на првите анти-абортус активности во земјата
- Х.Е.Р.А. ја интегрира Декларацијата за сексуалните права на Меѓународната федерација за планирање родителство како водечки принципи на застапување, заштита и промоција на сексуалноста и репродуктивното здравје во нејзините активности.
- Се формира неформална група од 10 лица кои живеат со ХИВ/СИДА „Заедно посилни“ и се прават првите чекори за општествена мобилизација на оваа заедница за потребите поврзани со здравствената, социјалната заштита и борбата против стигмата и дискриминацијата

2010

- Х.Е.Р.А. одбележи 10 години од своето формирање.
- На Светскиот Ден за борба против СИДАТА „Заедно посилни“ ја дава својата прва изјава во јавноста за постоечката стигма и дискриминација, како и за потребата од решавање на прашањето за пристап до антиретровирусна терапија за заедницата на лица кои живеат со ХИВ
- Х.Е.Р.А. е избрана да го администрира Националниот Координативен Механизам за ХИВ/СИДА и Туберкулоза во проектот на Глобалниот Фонд
- “Одлука“ е првиот едукативен филм на ХЕРА осмислен од младите волонтери на Х.Е.Р.А. кој ги открива митовите поврзани со користењето на оралната контрацепција.
- Започнува да се спроведува повеќегодишна програма за Сексуалност и лицата со попреченост преку воспоставување на партнерства со организации кои работат со лица со попреченост.
- Х.Е.Р.А. станува член на Националното координативно тело против семејното насилство координирано од Министерството за труд и социјални работи

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera.org.mk
web hera.org.mk

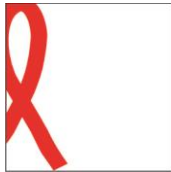
- Подготвена **Рамка за сеопфатно сексуално образование** од страна на 23 организации, Министерствата за здравство, образование и труд и социјална политика, државните здравствени и образовани институции, даватели на услуги, специјалисти, НВО и организациите на ОН за воведување на посебен задолжителен предмет во основните училишта во Македонија

2011

- Во партнерство со „Заедно посилни“ и Македонската опера и балет е организиран првиот **донаторски концерт** на Оперски арии во покровителство со Претседателот на државата Ѓорѓи Иванов за третман и социјална поддршка на **Лицата кои живеат со ХИВ**
- Организирана јавна расправа во Собранието на Република Македонија на која пратениците од Парламентарната комисија за еднакви можности за жените и мажите даваат поддршка на **Рамка за сеопфатно сексуално образование и препорачуваат спроведување на пилот проект**
- Во соработка со НВО Порака ХЕРА продуцира прирачник за сексуалност и лицата со интелектуална попреченост за родители и професионални лица
- Х.Е.Р.А. ја поддржува **Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници** во заштита на правата на **ЛГБТ** заедницата и во борбата против хомофобијата
- ХЕРА е избрана како претседавач на новоформираната **Македонската Платформа за борба против сиромаштијата**
- ХЕРА е дел од основачкото собрание на **Мрежата на НВО за борба против семејно насилство „Глас против насилството“**
- Младите волонтери на ХЕРА ја продуцираат **радио емисијата „Секси маало“** која се емитува во рамки на Радио МОФ на теми поврзани со СРЗ и човековите права на младите
- Во поширока коалиција на младински организации младите волонтери на ХЕРА активно се вклучува во одбрана на **Законот за млади** кои треба да обезбеди поголемо и централно учество на младите во креирање на политиките во земјата
- **16 Ромски Здравствени Медијатори** се стекнуваат со акредитација и се подготвени за работа на терен во 2012 како дел од програмата на Министерството за здравство
- Во соработка со Здружението на гинеколози организиран е **првиот тренинг за медикаментозен абортус** меѓу гинекологите со цел подобрување на нивните знаења и практични вештини

2012

- Формирана **Меѓупартиска парламентарна група за ХИВ** составена од 10 пратеници од 6 политички парламентарни партии која што во Мај станува полноправна членка на Европскиот парламентарен форум за популација и развој
- „Заедно посилни“ ја организира **првата јавна парламентарна расправа „Како до подобар третман за лицата што живеат со ХИВ во Македонија“** во Собранието на Република Македонија

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

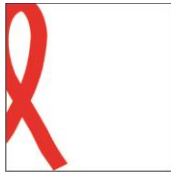
адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

- Националниот Координативен Механизам за ХИВ/СИДА и Туберкулоза изработи и усвои „Политиката за поврзување на и сексуално и репродуктивно здравје“ за подобрување на националниот одговор за ХИВ и работата на НКМ со техничка поддршка на ХЕРА
- Со поддршка на Град Скопје, ХЕРА во рамки на младинскиот центар „Сакам да знам“ во амбулантата Водно отвори советувалиште за превенција од дроги како дел од услугите за сексуално и репродуктивно здравје
- ХЕРА во соработка со општината Струмица, и партнерите - Организација на жени Струмица и Струмичката Епархија при Македонската Православна Црква го отворија првиот регионален Шелтер Центар за грижа, психо-социјална поддршка и третман на жртвите на семејно насилство
- Во рамки на претседавањето на Македонија со Ромската Декада, ХЕРА во соработка со Владата и Секретаријатот за Ромската Декада организираше Меѓународната Конференција со наслов „Кон подобро здравје за Ромите“. За време на конференцијата беше изготвена Скопје Декларацијата за рамноправност кон здравјето на Ромите
- Х.Е.Р.А. започнува да работи на програма за мониторинг и правно зајакнување на Ромската заедница за подобрување на услугите за антенатална заштита
- ХЕРА заедно со професионалното Здружение на гинеколози и акушери подготвија протокол за пилотирање на услугата за медикаментозен абортус на Универзитетската Клиника за Гинекологија и Акушерство во Скопје.
- ХЕРА заедно со стручни лица, со дозвола од Министерството за образование и наука, а по позитивно мислење на Бирото за развој на образованието изработи Прирачник за наставниците од основните училишта за теми од областа на сексуалното и репродуктивното здравје и права којшто преставува дополнување предметот „Образование за животни вештини“
- Во соработка со Комисијата за еднакви можности беше одржана јавна расправа во Собранието на тема „Како до подобар пристап до контрацепција во Македонија.“ Комисијата препорача до Министерството на здравство и Фондот за здравствено осигурување да се изнајдат механизми и буџетски средства за вклучување на орални контрацептивни методи и кондоми во рамки на превентивните здравствени програми и/или на позитивната листа на лекови

2013

- Во соработка со Министерството за здравство ХЕРА ја промовира првата Мобилна гинеколошка амбуланта која треба да го подобри пристапот до СРЗ услуги за ранливите групи и жените од рурални средини.
- ХЕРА се наметнува како лидер организација да го спречи донесувањето на новиот предлог закон за абортус кој го ограничува правото на слободен избор на жената за прекин на организација. Преку мобилизација на невладините организации, се прават анализи за

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera.org.mk
web hera.org.mk

последниците од законот, се бара поддршка од јавноста и пратениците, се организираат протести и медиумски активности, а се добива и голема поддршка од меѓународната заедница.

- по повод Меѓународниот ден за борба против хомофобија младинската група на Х.Е.Р.А. го промовира кусиот филм **“Не ја дискриминирај љубовта“**

- Отворен е првиот **Семеен центар** во соработка со Град Скопје кој преку сеопфатен пристап има за цел да обезбеди заштита и психосоцијална поддршка подеднакво и на жртвите на семејно насилство и сторителите на насилството

-**48 НВО** потпишуваат **декларација** за воведување на сеопфатно сексуално образование, а околу **3000 граѓани** ја потпишуваат петицијата **„За последен први септември без сеопфатно сексуално образование“**. Промовиран е спотот за сеопфатно сексуално образование **„Секојдневните прашања заслужуваат релевантни одговори“**

- ХЕРА потпишува **Оперативен План со УНФПА** за заедничката соработка во подобрување на политиките и пристапот до услугите за **семејно планирање**

- ХЕРА е основач и е дел од два сојузи кои имаат за цел да ги подобрат состојбите во младинскиот сектор, **Националниот младински совет на Македонија** и **Сојузот за младински работници**

-ХЕРА учествува во работната група за **ревидирање на националната стратегија за инклузија на Ромите согласно ЕУ 2020**

Членство и мрежи

@национално ниво

- Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници
- Национален Младински Совет
- Мрежа за недискриминација
- Глас против насилството
- Македонска платформа за борба против сиромаштија
- Y-PEER Македонија

@меѓународно ниво

- Меѓународна Федерација за Планирано Родителство
- ASTRA Network
- Women’s Global Network for Reproductive Rights
- Меѓународна кампања за правата на жените за безбеден абортус
- AIDS Action Europe
- Y-SAFE
- Y-PEER

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Состојбите со сексуалното и репродуктивното здравје и сексуалните права во Македонија

Македонија во 2011 година ја усвои првата Стратегија за сексуално и репродуктивно здравје 2010-2020 која понуди сеопфатен пристап за унапредување на СРЗ втемелени на принципите на сексуалните и репродуктивните права согласно меѓународните конвенции и инструменти за човекови права. Сепак денес постои отсуство на поголема политичка и финансиска заложба од државата за нејзина ефикасна имплементација, како и легитимирање на дел од сексуалните права како човекови права. Може да се забележи дека иако во периодов поинтезивно беа отворени повеќе прашања поврзани со СРЗ, сепак за голем дел од нив беа промовирани ставови со кои се ограничуваа или отфрлаа правата поврзани со избор, телесен интегритет, здравје и засновани повеќе на идеолошка позадина отколку на научни докази. Ова дебата не беше карактеристична за минатото каде овие прашања најчесто беа маргинализирани и без поголема политичка важност.

СОЦИЈАЛНА ПРАВДА

Во 2013 година Македонија ја ревидираше Националната стратегија за сиромаштија и социјална исклученост согласно ЕУ 2020. И покрај тоа што стратегијата предлага многу мерки за намалување на сиромаштијата сепак некои закони остануваат привилегија за богатите на штета на сиромашните. За нерамноправна распределба на приходите во земјата сведочи цини индексот кој во 1998 година 28,1, а во 2009 43,2. Во 2011 највисоката бруто плата е за 185 пати поголема од просечната бруто плата, кај нето платите работата е уште пострашна поради малите придонеси кој најбогатите ги плаќаат најевтино.

ХИВ

Иако во последните е години се бележи релативен пораст на новите случаи Македонија останува земја со ниска стапка на ХИВ <0,1%. Најголем број од дијагностицираните се мажи, речиси 2/3 од нив, што кореспондира и со соодносот на направените тестови според пол. Тестирањето за ХИВ во Македонија е се уште на ниско ниво, односно под 1% од вкупното население на годишно ниво. Во наведениот период Македонија обезбеди продолжување на програмите поддржани од Глобалниот фонд со фокус на ранливите групи, односно мажи кои имаат секс со мажи, лица кои инјектираат дроги, сексуални работнички и затвореници. Буџетот на превентивната програма се движи од 6 до 8 милиони денари годишно со коишто се покриваат трошоците за набавка на ХИВ тестови, антиретровирусна терапија, истражување, психо - социјална поддршка на ЛЖХИВ и дел наменети за државни здравствени институции. Сепак НВОи, особено оние кои работат со ранливите групи, и понатаму остануваат препознаени во буџетските распределби на средствата за ХИВ/СИДА. Иако

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Владата на почетокот на 2013 година усвои нова стратегија за ХИВ/сида 2012-2016, сепак се уште не постоја конкретни мерки и владее неизвесниот за одржливоста на програмите воспоставени од Глобалниот фонд. Покрај високото ниво на стигма и дискриминација кон лицата кои живеат со ХИВ, главен проблем во ова подрачје и понатму претставува механизмот за пристап со лекови. Имено, во овој период беше евидентиран повеќекратен недостаток од антиретровирусни лекови, но и материјали за редовна дијагностика и третман.

РОДОВИ ПРАШАЊА

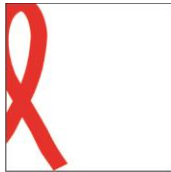
Во 2012 година беше донесен нов Закон за еднакви можности на мажите и жените. Сепак со овој закон не беа интегрирани предлозите од граѓанскиот сектор, како на пример препознавање на родовиот идентитет. Во 2013 година беше донесена Национална стратегија за родова еднаквост, со која Владата се обиде да исполни дел од обврските преземени со пристапувањето кон Конвенцијата на ООН за елиминација на сите форми на дискриминација на жената. Исто така, во процесот на пристапување кон ЕУ, донесувањето на Стратегијата воедно значи и донесување на еден од стратешките документи со кои се исполнуваат политичките критериуми за членство во Унијата. Во повеќе јавни изјави од владини функционери и религиозни лидери, едногласно, беше истакнато дека жената треба да заземе традиционалната потчинета улога и дека одбивањето на оваа улога е една од главните причини за растурените бракови и намалениот наталитет.

АБОРТУС

Политиките на актуелната власт против абортусот дојдоа до израз преку ограничување на правото на секоја жена слободно да одлучува за своето тело. По неколкугодишната кампања за промена на свеста, прикажување на абортусот како убиство и закана за бројноста на популацијата, во Јуни 2013 се направија измени во Законот за абортус со што се ограничи пристапот до слободен избор за прекин на бременоста преку воведување задолжително барање, задолжително советување, период на чекање од 3 дена и строги казни за лекарите. Бројот на абортуси според официјалните статистики е во постојано опаѓање (околу 6000 годишно), а медикаментозниот абортус се уште не е дел од медицинските протоколи за безбеден абортус како дел од сеопфатната грижа. Дополнително ниту еден препратите за медикаментозниот абортус не се регистрирани во земјата.

КОНТРАЦЕПЦИЈА

Користењето на модерна контрацепција останува сериозно низок, па така истражувањата укажуваат дека само околу 8 % од девојките на возраст од 15 до 24 користат некакво модерно контрацепционо средство, додека само 1,3% користат орална контрацепција. Постои висока стапка на користење на традиционалните методи, предрасудите и митовите околу користењето на модерната контрацепција подеднакво и кај општата популација и здравствените работници, како и

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

високите цени на пазарот (од 8 до 15 Евра за пакување орална контрацепција, односно од 70 до 150 Евра за спирала). Во прилог на ова оди и фактот дека не се превземени поконкретни национални мерки за подобрување на пристапот до контрацепција во државата, не постои контрацептивно средство на позитивната листа, ниту друг вид на програми преку кои финасики би ја субвенционирале модерната контрацепција, особено меѓу приоритетните групи во општеството, млади и социјално-исклучени лица. Ромите и жените од рурални средини се едни од поранливите целните групи кои имаат помал пристап до модерната контрацепција.

ЛГБТКИ

Иако дискриминацијата на ЛГБТК остана нерегулирана во Законот за недискриминација, комисијата за недискриминација, од почеток на својата должност бележи солиден број на вакви случаи. Оваа група на граѓани беше под силен удар на актуелните политики, особено преку симулацијата на дебата за геј бракови и посвојување на деца, прашања кои не биле покренати од самата заедница. Дебатата беше поткрепена со хомофобичен говор од страна на некои претставници на Владата а за прв пат дојде и до физичко насилство врз активисти, неколкукратно каменување и палење на ЛГБТ центарот, како и напад на граѓани. Ова насилство не беше осудено од официјални лица, ниту пак насилниците беа казнети. Истражувањето на ХЕРА покажа дека геј мажите живеат со потиснување на својот родов идентитет под постојаната закана на хомофобијата и насилството, што се одразува и на нивната грижа за сопственото здравје и благосостојба.

СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

Според националното истражување за семејно насилство повеќе од една третина (36,8%) од македонските граѓани искусиле некаква форма на психолошко насилство. 80% концентрација на преваленца кај жените жртви кои се или невработени или неактивни. Свкупна стапка на преваленца од 37,7% кај целокупното население, за жените тоа би било повисоко од 39,4 а за мажите пониско од 35,5%. Во Македонија постои недостаток од центри за сместување на жртвите од семејно насилство а ниту постојат механизми на холистички пристап во справувањето со семејното насилство во кои подеднакво би биле третирани сите членови, вклучувајќи ги и сторителите на насилство. Иако Македонија беше една од првите земји кои во 2011 година ја потпишаа Конвенцијата на Советот за Европа за превенција и справување со насилство врз жените и семејно насилство, земјата сеуште ја нема ратификувано оваа конвенција поради недоволни национални капацитети за сеопфатна превенција, справување и заштита од семејно насилство.

МЛАДИ

Во нашата земја не постои континуиран процес за консултирање со младите и прашањата поврзани со нив. Сепак младинското учество во процесите на донесување на одлуки беше

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

зајакнато преку формирањето на мрежата „Република Млади“ која што активно се вклучи во процесот на донесување на законот за млади. Во јуни 2013 година беше основан Националниот младински совет на Македонија. Советот и нејзините 55 организации членки во следниот период меѓу другото ќе се залагаат за воспоставување на структурен дијалог помеѓу младинскиот сектор и државните институции.

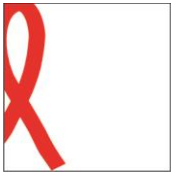
СЕКСУАЛНОСТ И ЛИЦА СО ПОПРЕЧЕНОСТ

Македонија ја усвои Конвенцијата на ОН за лицата со попреченост и има национална стратегија за деинституционализација на оваа група на граѓани. ХЕРА заедно со Министерствата за здравство и труд и социјала, како други невладини организации донесе Политика за сексуалност и лица со попреченост, врз чија основа спроведе обуки и подготви прирачен материјал за стручниот кадар. Дополнително се направија и првите чекори на унапредување на програмите за сексуалност и лица со попреченост во рамки на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Како предизвик во оваа подрачје останува системскиот пристап со кои сексуалноста на лицата со попреченост ќе биде истакната во сите програми на Министерството за труд и социјална политика.

СЕКСУАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

И покрај подготвениот терен во изминатите години од страна на ХЕРА, Министерството за образование и наука и Бирото за развој на образование сеуште не преземаат конкретни чекори за воведување на сексуалното образование во училиштата. Во 2009 година беше изработено истражување за потребите на родителите, наставниците и учениците, како и преглед на наставните материјали во врска со сеопфатното сексуално образование. Врз основа на наодите експертска група составена од 24 институции подготви Рамка за сеопфатно сексуално образование. Овој документ беше усвоен од Собраниската комисија за еднакви можности меѓу жените и мажите, која водено препорача воведување на пилот програма за сексуално образование. ХЕРА го изработи и првиот прирачник за наставници од основните училишта за СРЗ, како дополнување на редовниот предмет образование за животни вештини, кој за жал не се применува во пракса. Филозофскиот факултет изрази спремност за подобрување на академските програми во делот на ССО. Во јуни 2013 година 48 невладини организации потпишаа декларација за воведување на сеопфатно сексуално образование. Сеопфатно сексуално образование се предлага како интервенција во:

- Националните стратегии за сексуално и репродуктивно здравје (2010) и за безбедно мајчинство (2010)
- Националната стратегија за ХИВ/СИДА, 2012-2016

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

ВИЗИЈА

ХЕРА се залага за слободно и правично општество, ослободено од дискриминација, во кое сексуалните и репродуктивните права се загарантирани за секој и општество во кое се почитува правото на слободен избор.

МИСИЈА

ХЕРА се залага за унапредување на човековите права на сите луѓе во областа на сексуалното и репродуктивно здравје, засновани на принципите на социјална правда и родова еднаквост притоа користејќи стратегии на застапување, обезбедување на образование и услуги и континуиран и системски развој и истражување

ВРЕДНОСТИ

- Сексуалните и репродуктивни права се **неразделни од човекови права**
- Секоја **дискриминацијата и стигматизација**, особено по основа на ХИВ, сексуална ориентација и родов идентитет, во врска со социјалниот статус и со родовото насилство, се **главните пречки за постигнување на повисоки стандарди за СРЗ**
- Секоја индивидуа има **право на сопствен родов идентитет и слобода на изразување.**
- За остварување на целосна менталната, физичката и социјална благосостојба неопходно е **почитување и остварување на сексуалноста.**
- Сите луѓе треба да имаат **еднаков и навремен пристап до социјални и здравствени услуги**, во согласност со најновите научни достигнувања
- **Децата и младите имаат свои сексуални права**, при што со сериозност треба да се земат предвид нивните развојни капацитети и потреби.
- Социјалното вклучувањето на загрозените групи на граѓани и **овозможувањето на родова рамноправност како основа на социјалната правда** се предуслов за развој на општеството
- Секоја индивидуа има **право самостојно да одлучи за својот репродуктивен живот**, стапување во партнерство или брак, како и за тоа дали, кога и колку деца ќе има
- Програмите и услугите имаат најголем ефект само доколку се базираат на принципот заснован на човекови права и **взаемно интегрирање и поврзување на концептите на СРЗ и на ХИВ**
- За вистински ефект на програмите за СРЗ потребно е **целосно вклучување на нивните корисници** и тоа во сите фази од нивното планирање, спроведување и следење
- Сите залагања и мерки за подобрување на СРЗ треба да се засноваат на **научни докази**
- За **некои групи на индивидуи, кои биле изложени на долга и систематска дискриминација** и неправда, како жените, лезбејките, геј, бисексуалните, трансексуалните, квир и интерсекс лицата, лицата кои живеат со ХИВ, лицата со попреченост, корисниците на дроги, Ромите, сексуалните работници/чки, и др, **постои оправданост од афирмативни мерки**

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Стратешка Област ЗАСТАПУВАЊЕ

Цел 1: Во организацијата постојат соодветни капацитети, стратегија, вешт кадар и соодветни алатки, за застапување за СРЗ, сексуални права и социјална еднаквост

Стратегии:

- **Годишни планирање за застапување:** преку организирање на стратешки состаноци и приоритизирање на темите, како и подготовка на одделни стратегии за застапување. Особен интерес во активностите за застапување ќе дадеме на правото за абортус, сексуално образование, контрацепција, ХИВ, сексуални права, младинско учество, услуги за СРЗ, сексуалност на лицата со попреченост, Ромско здравје и родово буџетирање.
- **Воспоставување на ефикасен систем за мониторинг на активностите и резултатите од застапувањето:** назначување на работни тимови, користење на сеопфатни алатки за мониторинг, теренски анализи и буџетски мониторинг
- **Континуирана обука на стручниот тим за развој на политики и стратегии, законско застапување, комуникација и работа со медиуми, односи со јавноста, соработка со донесувачи на одлуки и партнерства со заинтересирани страни**
- **Спроведување на поопсежни, фокусирани и родово сегрегирани истражувања:** за обезбедување релевантни податоци за локалниот контекст и нивно соодветно презентирање особено во однос на употребата на модерна контрацепција, за користење на здравствените и социјалните услуги за СРЗ, клучни групи за ХИВ, лица кои живеат со ХИВ, тестирање за ХИВ, остварување на правото на абортус, заштита од семејно насилство, состојба со сексуалните малцинства, родово буџетирање на СРЗП на локално и национално ниво

Цел 2: Законите, стратегиите и државните фондови на Република Македонија во голема мера го гарантираат остварувањето на сексуалните права, слободниот избор и социјалната еднаквост

- **Проширување на соработката со НВО:** преку воспоставување на партнерства со организации и поединци поддржувачи на сексуалните права, женски организации и организации за човекови права, организации кои работат на остварување на социјална правда и родово правичност
- **Проширување на опсегот на застапување:** вклучување на сојузници и лобисти, вклучување на бизнис секторот, принципиелна соработка со политички партии и пратеници, зајакната соработка со конзуларните претставништва земјите од ЕУ и со Европската комисија

Х. Е. Р. А.

асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera.org.mk
web hera.org.mk

- **Интензивна и едновремена активност (мониторирање и застапување) за заштита на поволната и за промена на легислатива која негативно се одразува врз интересите на одредени групи:** преку активно учество во развој на нови законски решенија во соработка со ресорните Министерство, соработка со пратениците, пратенички групи и комисиите во Собранието на РМ, особено преку учество во јавни расправи, амандмански и надзорни расправи
- **Создавање на јавна поддршка во процесот на застапување и барање на отчет од одговорните институции:** преку интензивна соработка со традиционалните и новите дигитални медиуми на локално и национално ниво, повикување на граѓаните на изразување на своето мислење преку спонтани собирања и протести, организирање на кампањи за информирање и кревање на свеста на населението

Цел 3: ХЕРА игра активна улога во заштитата на сексуалните права, слободниот личен избор и социјалната еднаквост во европскиот регион, особено Западниот Балкан:

- **Работа на периодични извештаи за состојбите со СРЗП:** извештаи во сенка за состојбите со абортус, мониторинг на спроведување на човековите права согласно превземените меѓународните одговорности (пр. Учество во подготовка на УПР извештаи), состојбите со правата на клучните групи, Ромите, младинското учество, одржливост на програмите финансирани од Глобалниот фонд, семејното насилство и ХИВ проблематика
- **Проширување на партнерствата со организации од регионот и меѓународни организации:** учество во европските платформи и мрежи за заштита на сексуалните и репродуктивни права, особено мрежи за заштита на правото на абортус, ХИВ превенција и третман, сексуално образование, младинско учество, семејно насилство, развој и социјално вклучување и еднаквост
- **Промоција на постигнатите резултати и добри практики од застапување во дадените области преку:** организирање на регионални конференции, излагања на меѓународни форуми и конференции и подготовка на комуникациони материјали

Х. Е. Р. А.

асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Стратешка Област ОБРАЗОВАНИЕ И УСЛУГИ

Цел 1: Организацијата располага со квалитетен систем за обука, програми и материјали за обезбедување на сеопфатно сексуално образование

Стратегији:

- **Развивање на програми за неформално сеопфатно сексуално образование:** Рамката за сеопфатно сексуално образование како основа за развивање на програми за основно и средно образование, како идополнителни прирачни и едукативни материјали за разни професионални групи од сферата на образованието, социјалната и здравствената заштита, вклучувајќи ги и родителите и младите. Подобрување на системот на следење и мерење на ефектите од неформалното сексуално образование: развивање и користење на алатки за следење на знаењата, вештините и промените во однесувањата, спроведување на истражувања и унапредување на програмите
- **Користење на различни пристапи и канали за пренесување на информации:** продолжување на досегашното активности и нивно проширување со спроведување на он-лајн кампањи за информирање, продукција на едукативни филмови и други форми на аудивизуелен материјал. Унапредување на работата со користењето на новите/социјалните медиуми и на континуираното издавање на едукативни материјали според потребите на целните групи.
- **Воспоставување на партнерства:** со организации и институции за спроведување на неформално сеопфатно сексуално образование, особено со оние кои работат со млади од социјални институции, рурални области, Роми, ЛГБТИ и други ранливи групи

Цел 2: ХЕРА пружа пристапни и квалитетни услуги за сексуално и репродуктивно здравје, со посебно внимание кон социјално-исклучените групи

Стратегији:

- **Обезбедување на услуги кои ја гарантираат приватноста и доверливоста и принципите на пријателски младински сервиси:** во рамки на двата младинските центри „Сакам да знам“, мобилната ДСТ клиника и мобилната гинеколошка амбуланта организацијата ќе продолжи да обезбедува бесплатни и сеопфатни медицински (контрацепција, СПИ дијагностика и третман, ХИВ тестирање, гинеколошка и дерматолошка грижа - прегледи, дијагностика и терапија и, пренатална и антенатална, грижа) и немедицински услуги (сексуално советување и едукации, превенција од употреба на дроги) за младите, а

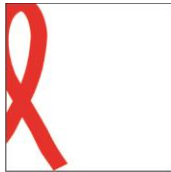
H. E. P. A.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

особено социјално-изолираните групи, особено Ромите, сексуалните работнички, ЛГБТ популацијата, корисници на дроги, деца од институции и лица со попреченост. Дополнително, согласно потребите на целните групи, акцент се става и на проширување на опсегот на услуги и подобрување на квалитетот преку континуирано унапредување на системот за мониторинг и евалуација на услугите.

- **Сеопфатен пристап кон превенција од семејно насилство** -соработка со локалните власти и државните институции за подобрување на системот за сеопфатна превенција од семејно насилство, кое истовремено подразбира грижа и поддршка на жртвите, но и психо-социјална работа со насилниците со цел хармонизирање на семејствата под ризик
- **Програмска и финансиска оддржливост на сервисните центри:** преку подготвување на анализи и соработка со државните институции, особено Министерството за здравство, и локалната самоуправа на територија на град Скопје приоритет се дава на обезбедување на државни финансиски средства за одржување на воспоставените сервиси на организацијата по заминувањето на Глобалниот Фонд, но и други меѓународни донатори во земјата како резултат на пристапувањето на земјата кон ЕУ
- **Воспоставување на нови стратешки партнерства со организации кои работат со социјално-исклучени групи:** на овој начин се овозможува услугите кои ги дава организацијата да бидат достапни до различни целни групи и да се надгради соработката со други заинтересирани организации

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Стратешка Област РАЗВОЈ И ИСТРАЖУВАЊЕ

Цел 1: Зајакнати капацитети на институциите и граѓанските организации во промоција и едукација на сексуалното и репродуктивното здравје и сексуалните права

Стратегии:

- **Континуирано и системско јакнење на капацитетите за СРЗ на стручната јавност и граѓанскиот сектор:** преку организирање на обуки, вклучително и менторство за СРЗ на давателите на здравствените и социјалните услуги, просветните работници и граѓанскиот сектор
- **Проширување на опсегот на теми од СРЗ:** Приоритете се дава на следниве теми: хомофобија, вклучително и „булингот“ заснован на хомофобија; сексуалност и задоволството; родово-базирано насилство; социјални права и правда, стигма и дискриминација поврзани со сексуалните права
- **Вклучување на нови целни групи и јакнење на нивните капацитети за СРЗ.** организирање обуки и издавање публикации од областа на СРЗ за бизнис секторот, синдикатите, припадници на ранливи групи, пратеници, донесувачи на одлуки, медиуми.
- **Нудење на обуки за СРЗ на институции, компании и граѓански организации како консултантски услуги.** Формирање тимови с за вршење на обуки за различни области за СРЗ и дефинирање начини за промоција и нудење на консултантски услуги
- **Континуирано издаваштво за различни области од СРЗ:** континуирано и систематско издавање на водичи, истражувања, прирачници за стручната јавност, граѓанскиот сектор, донесувачите на одлуки, политичките партии и медиумите. ХЕРА ќе продолжи со публикување на материјали преку различни комуникациски канали (традиционални и дигитални) со кои ќе влијае на информирање и кревање на свеста на јавноста за теми поврзани со СРЗП.

Цел 2 Зајакнати внатрешните капацитети на организацијата за континуирана промоција и одбрана на сексуалните права

Стратегии

- **Континуирана стручна надоградба на вработените за различни области од СРЗ:** обезбедување на континуирана стручна надоградба на вработените за различните области од СРЗ преку учество во обуки, размена на професионално знаење, е-учење, конференции,

Х. Е. Р. А.

асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera.org.mk
web hera.org.mk

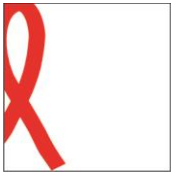
академски програми и студиски престој. Посебен фокус се дава на јакнење на капацитетите за односи со јавноста, лобирањето и прибирањето на средства

- **Континуирана надоградба на волонтерите и сите заинтересирани членови за различни области од СРЗ:** преку учество на обуки, конференции, студиски посети пришто посебен фокус се става на на јакнењето на капацитетите на членовите на Управниот одбор.
- **Јакнење на младинскиот волонтаризам:** континуирано регрутирање на нови волонтери и обнова на младинската мрежа, поттикнување на учеството на младите од социјално-исклучените заедници во активностите на организацијата и унапредување на соработката со студентите и студентските организации.

Цел 3 Организацијата има изградени капацитети за спроведување на методолошки добро засновани истражувања за СРЗ

Стратегии:

- **Креирање на годишен план за спроведување на истражувања за СРЗ согласно актуелните потреби и локалниот контекст:** Во одредувањето на истражувачките приоритети и цели, ХЕРА поаѓа од актуелната ситуација и настојува да одговори на потребите за подобро застапување и на неодговорените прашања во насока на креирање издржани јавни политики. Пристапот во планирањето на истражувањата е проактивен, наместо условен од политиките и конкретните повици од страна на донаторите.
- **Воспоставување соработка со истражувачки агенции за спроведување истражувања од областа за СРЗ:** вклучување на стручни истражувачки агенции и ангажирање на надворешни експерти во конципирањето на методологијата за истражувања.
- **Зајакнување на внатрешните истражувачки капацитети:** Во рамките на истражувачката дејност се настојува вработените и волонтерите во ХЕРА кои се вклучени во истражувачки проекти, да ги зголемат знаењата и вештините во делот на изготвувањето методологија, спроведувањето на истражувањата, обработката, толкувањето и претставување на податоците

Х. Е. Р. А.
асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

Стратешка Област ПРИБИРАЊЕ НА СРЕДСТВА

Цел 1: Постои континуиран и нагорен тренд во прибирање на средства со кој се обезбедува оддржлив развој на организацијата

Стратегии:

- **Аплицирање до меѓународни фондови, со давање приоритет на оние кои доаѓаат од Европската унија:** ИПА фондовите и инструментите за човекови права на Европската Комисија како исклучителни ресурси за прибирање на средства. Оддржување на соработката и аплицирање на иновативни проекти кон веќе установените донаторите има интенција да продолжи, но истовремено се интензивираат активностите за барање на други донатори, особено фондови кои доаѓаат од членките на ЕУ за поддршка на Западен Балкан како и од меѓународните приватни фондации
- **Поголема соработката со национални партнерски организации, подеднакво граѓански и државни:** формирање на нови партнерства и мрежи кои во линија на вредностите на ХЕРА за заеднички настап во генерирање на средствата теми од интерес од областа на СПЗ и социјална правда. Ќе се интензивира членството на ХЕРА во Коалицијата Сексуални права, Мрежа за заштита од семеното насилство или Националниот Младински Совет, но и соработката со поединечни организации за формирање на партнерство при аплицирање на фондови. Формирање на партнерства со институциите од јавниот сектор се приоритизираат при аплицирање кон фондови од ЕУ
- **Интензивирање прибирање на средства со единиците на локалната самоуправа:** Оддржување на соработката со град Скопје и зголемување на средствата од општините заинтересирани за унапредување на СПЗ и соработка со граѓанскиот сектор. Формирање на партнерства со единиците на локална самоуправа за заедничко аплицирање кон фондови од ЕУ, особено ИПА инструментот
- **Зајакнување на партнерствата со меѓународни организации во прибирање на средства:** Интензивирање на соработката со членките на IPPF во активностите за прибирање на средства и други меѓународни организации од областа на СПЗ со кои ХЕРА соработува. ХЕРА се стреми поактивно да ја издигне својата меѓународна улога како влијателна организација на полето на сексуалните права и биде препознаена како важен партнер при формирање на меѓународни партнерства за активности за собирање на средства и застапување
- **Поголемо истражување и соработка со приватни компании за генерирање на средства** интензивирање мапирање на приватните компании кои покажуваат социјална одговорност а

Х. Е. Р. А.

асоцијација за здравствена едукација и истражување

адреса Дебарца 56
2 кат стан 4
1000 Скопје

тел. 02/3290 395
факс 02/2556 002
email hera@hera.org.mk
web hera.org.mk

приоритет во ваквата соработка и генерирање на приходи средства од активности да се даде на особено ранливите групи

- **Одржување на стабилно ново на приходи кои доаѓаат од членарините на членовите на организациите и донации од приватни лица**

Цел 2 Зајакнати капацитети и транспарентност на организацијата како предуслови во обезбедување на финансиска оддржливост на организацијата

Стратегии

- **Зајакнување на вештините на персоналот за подготвување на проектни апликации:** Персоналот на организацијата и членовите на УО континуирано учествуваат на обуки и консултации за подобрување на своите вештини, особено за проекти кои ќе се аплицираат за ЕУ фондовите. На организациско ниво се формираат соодветни тимови од вработени и членови на УО со цел разработување на проектни идеи и нивно аплицирање. Вклучувањето на надворешни консултанти при подготовка на апликации во согласност со приоритетите и расположливите средства
- **Приоритизирање на поднесување на проекти од областа на социјалната инклузија и социјалните права:** Социјалната заштита и права ќе овозможат проширување на областите на работа за организацијата, а со тоа и генерирање на приходи за оддржлив развој. Ќе се работи на унапредување на знаењата и вештините на персоналот во разни области од социјалните права, а во корелација со СРЗ со цел поголема fundraising активност во овие области и прибирање на средства. Партнерства со организации и мрежи кои работата на социјални прашања или од областа на сиромаштијата ќе се интензивираат
- **Континуирано следење на донаторите и нивните приоритети:** воспоставување на развиен внатрешен систем за следење на домашни и меѓународни донатори во државата и потенцијални партнери за заедничко аплицирање
- **Засилена транспарентност на организацијата за приходите и трошењата кон членството и донаторите:** сеопфатни извештаи кои се лесно достапни на официјалната веб страница, континуирана комуникација со донаторите и членовите, развивање и на други комуникациски алатки за отчетност и медиумска видливост на организацијата за нејзините активности и финансии